

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

STATUSOVÉ OTÁZKY ČLOVĚKA I

OSOBA V PRÁVNÍM SMYSLU,
PRÁVNÍ OSOBNOST, SVÉPRÁVNOST,
ZASTOUPENÍ

PRAMENY

■ VNITROSTÁTNÍ

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
(č. 23/1991 Sb.)

- OZ (z. č. 89/2012 Sb.
novela z. č. 460/2016 Sb.)
tzv. **dětsí dlužníci**
novela z. č. 192/2021 Sb.

- OSŘ (z. č. 99/1963 Sb.)
tzv. **dětsí dlužníci**
novela z. č. 192/2021 Sb.

- ZŘS (z. č. 292/2013 Sb.
novela z. č. 296/2016 Sb.)

+

zvláštní zákony

■ MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY

- ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD
(č. 209/1992 Sb., čl. 8)
- ÚMLUVA OPRÁVECH OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM
(č. 10/2010 Sb. m. s.)
- ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE (č. 104/1991 Sb.)
- EVROPSKÁ ÚMLUVA O VÝKONU PRÁV DĚTÍ
(č. 54/2001 Sb. m. s.)
- EVROPSKÁ ÚMLUVA O STYKU S DĚTMI (č. 91/2005 Sb. m. s.)
- EVROPSKÁ DOHODA O OCHRANĚ ZVÍŘAT V ZÁJMOVÉM CHOVU (č. 19/2000 Sb. m. s.)

LITERATURA

- *Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.:* Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2013.
- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Rodinné právo. 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2017 - 3. vyd. 2022
- *Ronovská, K., Dobroyolná, E., Lavický, P.:* Úvod do soukromého práva. Obecná část. Brno: ČSCPP, 2017.
- Komentářová literatura (C. H. Beck, Leges, Wolters Kluwer)
- PowerPoint prezentace: IS MUNI
 - Rodinné právo
 - Občanské právo

ČLOVĚK A SOUKROMÉ PRÁVO

■ PŘIROZENOPRÁVNÍ KONCEPCE

ČLOVĚK MÁ PŘIROZENÁ PRÁVA > ČLOVĚK JE SVOBODEN > LIDÉ JSOU SI ROVNI

■ PREAMBULE ÚSTAVY, ČL. 2/4 ÚSTAVY, ČL. 2/3 LISTINY

- úcta k lidským právům a hodnotám

- každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen k tomu, co zákon neukládá > autonomie vůle

■ OZ: OCHRANA, SEBEREALIZACE A ÚPLNÁ EMANCIPACE ČLOVĚKA

■ § 19 OZ

KAŽDÝ ČLOVĚK MÁ VROZENÁ, ROZUMEM A CITEM POZNATELNÁ PŘIROZENÁ PRÁVA A POVAŽUJE SE ZA OSOBU ... NEZCIZITELNÁ ... OMEZENÍ JEN V MEZÍCH ZÁKONA

■ § 3/1 OZ

SOUKROMÉ PRÁVO CHRÁNÍ DŮSTOJNOST A SVOBODU ČLOVĚKA I JEHO PŘIROZENÉ PRÁVO BRÁT SE O VLASTNÍ ŠTĚSTÍ A ŠTĚSTÍ SVOJÍ RODINY NEBO LIDÍ JEMU BLÍZKÝCH

■ § 3/2 OZ

ZÁSADY: PRÁVO NA OCHRANU ŽIVOTA ... CTI ... RODINY ... GARANCE OCHRANY PŘED ÚJMOU

■ § 1/2 OZ

NEZAKAZUJE-LI TO ZÁKON VÝSLOVNĚ, LZE SI PRÁVA A POVINNOSTI UPRAVIT ODLIŠNĚ OD ZÁKONA > ZAKÁZÁNA JSOU UJEDNÁNÍ PORUŠUJÍCÍ DOBRÉ MRAVY, VEŘEJNÝ PORÁDEK A STATUSOVÁ PRÁVA, VČETNĚ OCHRANY OSOBNOSTI (kogentní normy)

■ LIMITY AUTONOMIE VŮLE:

■ § 3/1 OZ

ČLOVĚK NESMÍ PŮSOBIT BEZDŮVODNĚ PŮSOBIT ÚJMU DRUHÝM

■ § 6 OZ

ČLOVĚK MUSÍ JEDNAT POCTIVĚ A NESMÍ TĚŽIT ZE SVÉHO
NEPOCTIVÉHO NEBO PROTIPRÁVNÍHO ČINU ČI STAVU

■ 7 OZ

DOMNĚNKA POCTIVOSTI A DOBRÉ VÍRY

■ § 8 OZ

ZÁKAZ ZJEVNÉHO ZNEUŽITÍ

ROVNOVÁHA - VYVAŽOVÁNÍ/PROPORCIONALITA/ - SOUDNÍ OCHRANA
- *nemo iudex in causa sua*

KLÍČOVÉ POJMY

- I. PRÁVNÍ OSOBNOST (NAROZENÍ, SMRT)

- II. SVÉPRÁVNOST (PLNÁ, ČÁSTEČNÁ, OMEZENÁ)
ZASTOUPENÍ (ZÁKONNÉ, OPATROVNICTVÍ, SMLUVNÍ)
PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

- III. DELIKTNÍ ZPŮSOBILOST (PLNÁ, ČÁSTEČNÁ)

CIVILNÍ STATUS ČLOVĚKA

I. PRÁVNÍ OSOBNOST

Čl. 5 Listiny základních práv a svobod
Každý je způsobilý mít práva.

§ 15 OZ

(1) Právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.

§ 23 OZ

Člověk má právní osobnost od narození až do smrti.

§ 25 OZ

Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.

SMRT

■ DŮKAZ SMRTI

§ 26 OZ

(1) Smrt člověka se prokazuje veřejnou listinou vystavenou po **prohlédnutí těla** mrtvého stanoveným způsobem.

(2) **Nelze-li tělo** mrtvého prohlédnout stanoveným způsobem, prohlásí člověka za mrtvého i bez návrhu soud, pokud byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem **k okolnostem jeví jako jistá**. V rozhodnutí určí soud den, který platí za den smrti.

■ DOMNĚNKA SMRTI

§ 71 OZ

(1) Na návrh osoby, která na tom má právní zájem, prohlásí soud za mrtvého člověka, o němž **lze mít důvodně za to, že zemřel**, a určí den, který se pokládá za den jeho smrti.

(2) Na člověka, který byl prohlášen za mrtvého, se hledí, **jako by zemřel**. Prohlášením manžela za mrtvého **zaniká manželství** dnem, který se pokládá za den jeho smrti; totéž platí o registrovaném partnerství.

PŘÍKLAD Č. 1

Pan Novák zemřel na následky autonehody.

Jeho manželka/snoubenka byla v době úmrtí těhotná.

Posud'te, zda patří nenarozené dítě/novorozeneec do okruhu zákonných/závětních dědiců.

JMÉNO ČLOVĚKA

§ 77 OZ

(1) Jméno člověka je jeho osobní jméno a příjmení, popřípadě jeho další jména a rodné příjmení, která mu podle zákona náležejí. Každý člověk má právo užívat své jméno v právním styku, stejně jako právo na ochranu svého jména a na úctu k němu.

(2) Člověk, který v právním styku užívá jiné jméno než své vlastní, nese následky omylů a újem z toho vzniklých.

§ 79 OZ Pseudonym

(1) Člověk může pro určitý obor své činnosti nebo i pro soukromý styk vůbec přijmout pseudonym. Právní jednání pod pseudonymem není na újmu platnosti, je-li zřejmé, kdo jednal, a nemůže-li druhá strana mít pochybnost o osobě jednajícího.

(2) Vejde-li pseudonym ve známost, požívá stejné ochrany jako jméno.

OSOBNOST ČLOVĚKA A TĚLESNÁ INTEGRITA

§ 81 OZ

(1) Chráněna je **osobnost člověka** včetně všech jeho **přirozených práv**. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména **život a důstojnost člověka**, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho **vážnost, čest, soukromí** a jeho **projevy osobní povahy**.

§ 82 OZ

(1) Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu **upuštěno** nebo aby byl **odstraněn** jeho následek.

(2) Po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z **osob jemu blízkých**.

ZMĚNA POHLAVÍ

§ 29 OZ

(1) Změna pohlaví člověka nastává **chirurgickým zákrokem** při současném **znemožnění reprodukční funkce** a **přeměně pohlavních orgánů**. Má se za to, že dnem změny pohlaví je den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb.

(2) Změna pohlaví nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry; **manželství** nebo registrované partnerství však **zaniká**. O povinnostech a právech muže a ženy, jejichž manželství zaniklo, ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po zániku manželství platí obdobně ustanovení o povinnostech a právech rozvedených manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po rozvodu; soud rozhodne, a to i bez návrhu, jak bude každý z rodičů napříště o společné dítě pečovat.

BYDLIŠTĚ

§ 80 OZ

(1) Člověk má bydliště v místě, kde se **zdržuje s úmyslem žít tam** s výhradou změny okolností trvale; takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu. Uvádí-li člověk jako své bydliště jiné místo než své skutečné bydliště, může se každý dovolat i jeho skutečného bydliště. Proti tomu, kdo se v dobré víře dovolá uvedeného místa, nemůže člověk namítat, že má své skutečné bydliště v jiném místě.

(2) Nemá-li člověk bydliště, považuje se za ně místo, kde žije. Nelze-li takové místo zjistit, anebo lze-li je zjistit jen s neúměrnými obtížemi, považuje se za bydliště člověka místo, kde má majetek, popřípadě místo, kde měl bydliště naposledy.

II. (PLNÁ) SVÉPRÁVNOST

§ 15 OZ

(2) Svěprávnost je způsobilost **nabývat pro sebe** vlastním právním jednáním **práva a zavazovat** se k povinnostem (právně jednat).

■ § 4 OZ

DOMNĚNKA, ŽE KAŽDÝ SVÉPRÁVNÝ MÁ ROZUM PRŮMĚRNÉHO ČLOVĚKA A SCHOPNOST UŽÍVAT JEJ

§ 30 OZ

(1) Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením **osmnáctého roku** věku.

(2) Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá **přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství**. Svěprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.

PŘIZNÁNÍ SVÉPRÁVNOSTI

§ 37 OZ

(1) Navrhne-li nezletilý, který není plně svéprávný, aby mu soud přiznal svéprávnost, soud návrhu vyhoví,

- pokud nezletilý dosáhl věku šestnácti let,
- pokud je osvědčena jeho **schopnost sám se živit a obstarat si své záležitosti**
- a pokud s návrhem souhlasí zákonný zástupce nezletilého.

V ostatních případech soud vyhoví návrhu, je-li to z vážných důvodů v zájmu nezletilého.

V JAKÝCH?

(2) Za podmínek stanovených v odstavci 1 soud přizná nezletilému svéprávnost i na návrh jeho zákonného zástupce, pokud nezletilý s návrhem souhlasí.

UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

§ 672 OZ

(1) Manželství nemůže uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný.

(2) **Soud** může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a **dovršil šestnácti let věku**, jsou-li pro to důležité důvody.

§ 680 OZ

Došlo-li k uzavření manželství, přestože tomu bránila zákonná překážka, soud prohlásí manželství za neplatné na návrh každého, kdo na tom má právní zájem, ledaže manželství bránila překážka omezené svéprávnosti.

NEDOSTATEK VĚKU A
BEZ POVOLENÍ SOUDU –
NÁVRH KAŽDÉHO?

§ 683 OZ

Manželství nelze prohlásit za neplatné, pokud bylo uzavřeno nezletilým, který není plně svéprávný, nebo osobou, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena, a bylo počato dítě, které se narodilo živé.

ČÁSTEČNÁ SVÉPRÁVNOST

§ 31 OZ

Má se za to, že každý **nezletilý**, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy **přiměřeným** rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

- *objektivní koncepce*
- *vyvratitelná domněnka*

DÍTĚ A PRÁVNÍ JEDNÁNÍ

- NEZLETILÝ, KTERÝ JE PLNĚ SVÉPRÁVNÝ
 - JEDNÁ SAMOSTATNĚ

PODPŮRNÁ
OPATŘENÍ?

- NEZLETILÝ, KTERÝ NENÍ PLNĚ SVÉPRÁVNÝ
 - ČÁSTEČNÁ SVÉPRÁVNOST (NE OMEZENÁ)

VADY:
AN, RN?

- JEDNÁ SAMOSTATNĚ - § 31 OZ, § 36/1 OZ
- JEDNÁ SE SOUHLASEM ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE - § 32 OZ
- JEDNÁ SAMOSTATNĚ, ALE NÁSLEDKY PODMÍNĚNY SOUHLASEM ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE (§ 36/2 OZ)
- JEDNÁ ZA NĚJ ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE - ZASTOUPENÍ

i. JEDNÁ SAMOSTATNĚ: OBECNÁ PRAVIDLA

§ 31 OZ

Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

§ 36 OZ

Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není nikdy, bez ohledu na obsah ostatních ustanovení, způsobilý jednat samostatně v těch záležitostech, k nimž by i jeho zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu.

RODIČ § 898 OZ
PORUČNÍK § 934 OZ

ii. JEDNÁ SE SOUHLASEM ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE

§ 32 OZ

(1) Udělil-li zákonný zástupce nezletilému, který nenabyl plné svéprávnosti,

- ve shodě se zvyklostmi soukromého života
- souhlas k určitému právnímu jednání nebo k dosažení určitého účelu,

je nezletilý schopen v mezích souhlasu sám právně jednat,

- pokud to není zákonem zvlášt' zakázáno;

souhlas může být následně omezen i vzat zpět.

(2) Je-li zákonných zástupců více, postačí, projeví-li vůči třetí osobě vůli alespoň jeden z nich. Jedná-li však vůči další osobě více zástupců společně a odporují-li si, nepřihlíží se k projevu žádného z nich.

ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ

■ OZ

- § 33 OZ PROVOZOVÁNÍ
OBCHODNÍHO ZÁVODU
- § 34, § 35 OZ ZÁVISLÁ
PRÁCE

■ JINÉ

PŘEDPISY / SMLOUVY

EVROPSKÁ DOHODA O OCHRANĚ ZVÍŘAT V ZÁJMOVÉM CHOVU (č. 19/2000 Sb. m. s.)

Čl.6

Věkový limit pro získání zvířete

Žádné zvíře v zájmových chovech nesmí být prodáno osobám mladším **16 let** bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo jiných osob, majících rodičovskou odpovědnost.

Pozn.:

Česká republika učinila na základě ustanovení článku 21 odst. 1 Dohody následující výhradu obsaženou v listině o schválení:

*a) k článku 6, že za nejnižší věk osob, jimž může být prodáno zvíře v zájmovém chovu bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo osob majících rodičovskou odpovědnost, bude v České republice považován věk **patnáct let**;*

iii. JEDNÁ SAMOSTATNĚ, ALE NÁSLEDKY PODMÍNĚNY SOUHLASEM ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE (§ 36/2 OZ)

I když je nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, způsobilý jednat v určité záležitosti samostatně, lze **podmínit**, že následky právního jednání nastanou až souhlasem zákonného zástupce nezletilého uděleným v určené lhůtě, jinak ve lhůtě dvou týdnů od vyžádání; to neplatí pro právní jednání osobní povahy a právní jednání podle ve věci obchodního závodu dle § 33.

iv. ZASTOUPENÍ ZÁKONNÝM ZÁSTUPCEM

ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE

- RODIČ / RODIČE V RÁMCI RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI - § 892 OZ, souhlas soudu § 898 OZ - právní jednání ve věci jmění dítěte
- PORUČNÍK / PORUČNÍCI - § 934 OZ schválení soudu - nikoli běžná záležitost
- OPATROVNÍK

ZASTOUPENÍ NEZLETILÉHO DÍTĚTE RODIČI V RÁMCI RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI

- VE VĚCECH, KE KTERÝM NENÍ DÍTĚ ZPŮSOBILÉ (§ 892 OZ, srov. §§ 31 - § 36 OZ)
- HROZÍ-LI KOLIZE ZÁJMŮ RODIČE A DÍTĚTE, RESP. MEZI DĚTMI TÝCHŽ RODIČŮ ➔ soud dítěti/dětem ustanoví kolizního opatrovníka, zpravidla orgán soc. právní ochrany dětí - OSPOD (§ 892 OZ)
- NESHODA RODIČŮ V PODSTATNÉ VĚCI (KONFLIKT) - ROZHODNE SOUD (§ 893 OZ)
 - § 877/2 OZ: demonstrativní výčet významných záležitostí: bydliště, léčení, vzdělání
 - § 877/1 OZ neshoda rodičů/vyloučení: SOUD

PŘÍKLAD Č. 2

Osmiletý Adam si koupil od svého patnáctiletého kamaráda štěně jezevčíka. Za psa zaplatil částku 300 Kč ze svých úspor získaných od prarodičů a dovedl ho domů.

Matka nezletilého s koupí nesouhlasila. Otec nejdříve také ne, avšak ráno, když měl psa zavést zpět, změnil názor.

Posud'te, zda je kupní smlouva, kterou nezletilí uzavřeli, platná.

Pokud dospějete k závěru, že nikoli, co by měly děti jako strany smlouvy, resp. jejich zákonní zástupci učinit:

- kdyby měl pes zůstat v rodině osmiletého Adama Beránka,
- kdyby měl být vrácen.

ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ

zastupování ve věci zásahů do integrity

§ 95 OZ

Nezletilý, který není plně svéprávný, může v **obvyklých záležitostech** udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o **zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky**.

§ 100 OZ

(1) Má-li být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil **čtrnáct let**, nenabyl plné svéprávnosti a který zákroku **vážně odporuje**, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu **soudu**. To platí i v případě provedení zákroku na zletilé osobě, která není plně svéprávná.

(2) Nesouhlasí-li zákonný zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené v odstavci 1, ač si její tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu.

ZÁKON O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH (z. č. 372/2011 Sb.)

§ 35

(1) Při poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi je třeba zjistit jeho **názor** na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Tento názor musí být **zohledněn** jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta. Pro vyslovení souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi se použijí právní předpisy upravující **svéprávnost** fyzických osob s tím, že **nezletilému pacientovi lze zamýšlené zdravotní služby poskytnout na základě jeho souhlasu**, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku. Tím není dotčena možnost poskytování zdravotních služeb **bez souhlasu**.

(2) Poskytnutí zdravotních služeb na základě souhlasu nezletilého pacienta nebrání tomu, aby ošetřující zdravotnický pracovník podal zákonnému zástupci **informaci** o poskytnutých zdravotních službách nebo zdravotním stavu nezletilého pacienta.

(3) Jde-li o zdravotní služby, které spočívají v poskytnutí

a) **neodkladné péče**, která není péčí podle § 38 odst. 4, nebo

b) **akutní péče**, a

souhlas zákonného zástupce nelze získat bez zbytečného odkladu, **rozhodne o jejich poskytnutí ošetřující zdravotnický pracovník**. To neplatí, lze-li zdravotní služby poskytnout podle odstavce 1 na základě souhlasu nezletilého pacienta.

(5) Jde-li o pacienta uvedeného v § 28 odst. 4, poskytovatel vyloučí, má-li podezření, že je tento pacient zneužíván nebo týrán, popřípadě, že je ohrožován jeho zdravý vývoj, přítomnost osob uvedených v § 28 odst. 3 písm. e) při poskytování zdravotních služeb, pokud jde o vyšetření za účelem vyloučení známek uvedených skutečností.

OMEZENÁ SVÉPRÁVNOST

§ 55 OZ

- (1) K omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho **zhlédnutí** a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní **jedinečnosti**. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.
- (2) Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak **závažná újma** a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům **mírnější a méně omezující opatření**.

§ 57 OZ

- (1) Soud může omezit svéprávnost člověka v rozsahu, v jakém člověk není pro **duševní poruchu, která není jen přechodná**, schopen právně jednat, a vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil.
- (2) Má-li člověk obtíže dorozumívat se, není to samo o sobě důvodem k omezení svéprávnosti.

§ 59 OZ po novele - z. č. 460/2016 Sb.

- (1) Soud může svéprávnost omezit v souvislosti s určitou záležitostí na dobu nutnou pro její vyřízení, nebo na jinak určenou určitou dobu, nejdéle však **na tři roky**. Je-li zjevné, že se stav člověka v této době nezlepší, může soud svéprávnost omezit na dobu delší, nejdéle však na **pět let**.
- (2) Uplynutím doby omezení svéprávnosti právní účinky omezení zanikají. Zahájí-li se však v této době řízení o prodloužení doby omezení, trvají právní účinky původního rozhodnutí až do nového rozhodnutí, nejdéle však jeden rok.

PŘÍKLAD Č. 3

V průběhu dědického řízení vyšlo najevo, že zemřelá teta za svého života prodala za symbolickou cenu nemovitou věc, ve které bydlela, a to cizí osobě, která o ni ve stáří pečovala. Příbuzní měli za to, že zemřelá, ačkoli nikdy nebyla omezena ve svéprávnosti a nikdy nebyla dlouhodobě hospitalizována, léta trpěla duševní poruchou.

Uved'te, zda je možné až po smrti této osoby “zvrátit” účinky kupní smlouvy.

NOVELA ZÁKONA O ZVLÁŠTNÍCH ŘÍZENÍCH SOUDNÍCH z. č. 296/2017 Sb.

§ 468a

Spojení řízení

(1) Nebylo-li zastaveno řízení o svéprávnosti rodiče nezletilého dítěte podle § 35 odst. 2, soud zahájí řízení ve věcech rodičovské odpovědnosti a řízení spojí.

(2) Pro řízení je příslušný soud, který vede řízení o svéprávnosti.

(3) V rozsudku, jímž se omezuje svéprávnost v oblasti rodičovské odpovědnosti, vymezí soud rozsah, v jakém způsobilost posuzovaného omezil, nepostačují-li vzhledem k zájmu dítěte mírnější a méně omezující opatření.

NÁLEZ ÚSTAVNÍHO SOUDU IV. ÚS 412/04

„Omezení způsobilosti k právním úkonům (nyní svéprávnosti) je vždy závažným zásahem do osobnostní integrity omezovaného. Takový zásah je třeba zkoumat z pohledu potenciálních zásahů do základních práv omezovaného, garantovaných především článkem 5 a článkem 10 odst. 1, 2 Listiny, vyložených v rozsahu, který omezuje lidská důstojnost.“

„Protože tato práva Listina garantuje jako tzv. základní práva absolutní, lze k jejich omezení přikročit jen za účelem ochrany základních práv jiných osob anebo za účelem ochrany veřejného zájmu, který je v podobě principu či hodnoty obsažen v ústavním pořádku.“

STANOVISKO OBČANSKOPRÁVNÍHO A OBCHODNÍHO KOLEGIA NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Cpjn 23/2016

I. V řízení o omezení svéprávnosti je soud oprávněn rozhodnout i o tom, zda se posuzovaná osoba omezuje ve svéprávnosti k výkonu volebního práva.

II. Omezit posuzovanou osobu ve svéprávnosti k výkonu volebního práva lze jen výrokem soudního rozhodnutí (výslovně).

ZASTOUPENÍ (ZÁKONNÉ, OPATROVNICTVÍ, SMLUVNÍ)

- PŘÍMÉ viz § 436 OZ

- ZÁKONNÉ - *ex lege* - rodiče v rámci rodičovské odpovědnosti, manželé navzájem ve svých věcech a ve věcech rodiny, společného jmění manželů apod.; také veřejný opatrovník dle 468 OZ nebo veřejný poručník dle 929 OZ
- SOUDNÍ - soud jmenuje tomu, kdo musí mít zástupce ze zákona, kupř. je-li omezován ve svéprávnosti: opatrovník, poručník u nezletilých dětí; také v rámci podpůrných opatření členem „domácnosti“ dle § 49 OZ
- SMLUVNÍ - na základě smlouvy

OBECNÉ PRINCIPY A PRAVIDLA

PRINCIPY: ZJEVNOSTI ZASTOUPENÍ
ZÁKAZU STŘETU ZÁJMŮ
OSOBNÍHO JEDNÁNÍ
A OCHRANY PŘED PŘEKROČENÍM ZÁSTUPČÍHO OPRÁVNĚNÍ

§ 436 odst. 2 OZ

Dobrá víra

§ 437 OZ

Rozpor se zájmy zastoupeného

§ 438 OZ

Osobní jednání - substitut jen je-li ujednáno ve smlouvě či nutná potřeba

§ 439 OZ

Více zástupců - každý může jednat samostatně

§ 440 OZ

Exces - právní jednání zavazuje zastoupeného jen tehdy, pokud je schválil

ZVLÁŠTNÍ PRAVIDLA

§ 457

Zákonné zastoupení i opatrovnictví sleduje **ochranu zájmů** zastoupeného a naplňování jeho práv.

§ 458

Zákonný zástupce nebo opatrovník **není oprávněn** za zastoupeného právně jednat v záležitostech týkajících se vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských povinností a práv, jakož i pořízení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění a jejich odvolání.

§ 460

Střet zájmů, resp. hrozba - **kolizní opatrovník**

§ 462

Odměna jen v případě **správy** jmění

§ 463

Vymezení **rozsah** práv a povinností

§ 464

Zásadně **jen jediný** opatrovník, v případě majetku více

OPATROVNICTVÍ

§ 465/1 OZ

Soud jmenuje opatrovníka člověku, je-li to potřeba k ochraně jeho zájmů, nebo vyžaduje-li to veřejný zájem.

Soud jmenuje opatrovníka zejména tomu,

- koho ve svéprávnosti omezil,
- tomu, o kom není známo, kde pobývá,
- neznámému člověku zúčastněnému při určitém právním jednání
- nebo tomu, jehož zdravotní stav mu působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv (mohou jednat společně, viz § 469).

§ 471 OZ

Po zhlédnutí - příbuzného nebo osobu blízkou - veřejného opatrovníka: obec, kde má opatrovanec bydliště

§ 466 OZ

Udržování spojení a skutečný zájem

§ 467 OZ

Naplňování opatrovancových právní prohlášení a názorů, i když je opatrovanec projevil dříve, včetně přesvědčení nebo vyznání, soustavně k nim přihlíží a zařizuje opatrovancovy záležitosti v souladu s nimi...

§ 468 OZ

Smrt - veřejný opatrovník

OPATROVNICKÁ RADA

§ 472 OZ

(1) Je-li jmenován opatrovník, může opatrovanec nebo každá osoba opatrovanci blízká žádat o **ustavení opatrovnické rady**; opatrovník svolá **schůzi osob blízkých opatrovanci a jeho přátel**, jsou-li mu známi, tak, aby se schůze konala do třiceti dnů po obdržení žádosti. Není-li schůze včas svolána nebo nekoná-li se z jiného důvodu, anebo není-li na ní **zvolena** opatrovnická rada, svolá schůzi **soud**, a to i bez návrhu.

(2) Schůze se může zúčastnit opatrovanec, každá osoba opatrovanci blízká a kdokoli z jeho přátel, třebaže nebyl pozván; každý z nich má jeden hlas. Zúčastní-li se schůze alespoň **pět osob**, může být **opatrovnická rada zvolena**.

§ 480 OZ

(1) Bez souhlasu opatrovnické rady **nesmí** opatrovník rozhodnout o

- a) změně bydliště opatrovance,
- b) umístění opatrovance do uzavřeného ústavu nebo podobného zařízení v případě, kdy to zdravotní stav opatrovance zjevně nevyžaduje, nebo
- c) zásazích do integrity opatrovance, nejedná-li se o zákroky bez závažných následků.

(2) Bez souhlasu opatrovnické rady **nesmí** opatrovník naložit **s majetkem** opatrovance, jedná-li se o

- a) nabytí nebo zcizení majetku v hodnotě převyšující částku odpovídající stonásobku životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu,
- b) nabytí nebo zcizení majetku převyšující jednu třetinu opatrovancova majetku, ledaže tato třetina představuje hodnotu jen nepatrnou, nebo
- c) přijetí nebo poskytnutí zápůjčky, úvěru nebo jistoty v hodnotách uvedených v písmenu a) nebo b), ledaže se k takovým rozhodnutím vyžaduje i souhlas soudu.

(3) Je-li to v zájmu opatrovance, může se opatrovnická rada usnést, jaká další rozhodnutí opatrovníka o opatrovanci **podléhají jejímu souhlasu**; taková usnesení nesmí omezovat opatrovníka nad míru přiměřenou okolnostem.

SMLUVNÍ ZASTOUPENÍ

§ 441 OZ

Smlouva o zastoupení: zmocnitel a zmocněnec

Rozsah: v **plné moci**

Forma: ústní, písemná (netýká-li se zastoupení jen určitého právního jednání), zvláštní

§ 442 OZ

Nemožnost vzdát se práva odvolat zmocnění

§ 444 OZ

Dobrá víra třetích osob

§ 445 OZ

Zástupce jako osoba nezpůsobilá

§ 446 OZ

Exces - zmocnitel musí oznámit nesouhlas, jinak zásadně platí, že překročení schválil

§ 448 a § 449 OZ

Zánik: vykonáním, odvolání, výpověď a smrt

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PŘI NARUŠENÍ SCHOPNOSTI (ZLETILÉHO) PRÁVNĚ JEDNAT

■ § 38 OZ

PŘEDBĚŽNÉ PROHLÁŠENÍ - veřejná i soukromá listina

(2 svědci)

■ § 45 OZ

NÁPOMOC PŘI ROZHODOVÁNÍ - smlouva, schválení soudem

■ § 49 OZ

ZASTOUPENÍ ČLENEM DOMÁCNOSTI - potomek, předek,
sourozenec, manžel nebo partner a osoba spolužijící
(3 roky), schválení soudem

DELIKTNÍ ZPŮSOBILOST (ČÁSTEČNÁ A PLNÁ)

§ 24 OZ

Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout. Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.

Zvláštní ustanovení: Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání

§ 2920 OZ

(1) Nezletilý, který **dovršil třinácti let a** nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu.

(2) Nebyl-li nezletilý, který **dovršil třinácti let a** nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.

(3) Škodu způsobenou nezletilým mladším třinácti let nahradí ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Nedošlo-li ke škodě v důsledku zanedbání náležitého dohledu, nahradí škodu nezletilý, způsobil-li ji činem povahy úmyslného trestného činu nebo je-li to spravedlivé se zřetelem k jeho majetkovým poměrům a majetkovým poměrům poškozeného.

§ 2921 OZ

(1) Společně a nerozdílně se škůdce nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdce zanedbal dohled.

(2) Není-li nezletilý škůdce povinen k náhradě a ke škodě nedošlo v důsledku zanedbání náležitého dohledu, nahradí škodu ten, kdo má a vůči dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, je-li to spravedlivé se zřetelem k jeho majetkovým poměrům a majetkovým poměrům poškozeného.

§ 2922 OZ

Kdo se uvede vlastní vinou do takového stavu, že není s to ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, nahradí škodu v tomto stavu způsobenou. Společně a nerozdílně s ním nahradí škodu ti, kteří jej vlastní vinou do tohoto stavu přivedli.